Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 16ης Ιουλίου 2015*

«Προδικαστική παραπομπή — Συμπράξεις — Τρόποι κατανομής πελατών σε αγορά ιδιωτικών ταμείων συντάξεων — Ύπαρξη περιορισμού του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ — Επιρροή στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών»

Στην υπόθεση C-172/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (Roumanie) με απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Απριλίου 2014, στο πλαίσιο της δίκης

ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA

κατά

Consiliul Concurenței,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, J. L. da Cruz Vilaça και K. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: I. Illéssy, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Φεβρουαρίου 2015,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA, εκπροσωπούμενη από τους I. Hrisafi και R. Vasilache, avocați,

— το Consiliul Concurenței, εκπροσωπούμενο από τον B. Chiriţoiu και τις A. Atomi και A. Gunescu,

— η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον R.-H. Radu και τις A. Buzoianu και A.-G. Văcaru,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Biolan, M. Kellerbauer και L. Malferrari,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Απριλίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 101, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της ING Pensii – Societate de Administrare a unui Fond de Pensii Administrat Privat SA (στο εξής: ING Pensii), εταιρίας διαχειρίσεως ιδιωτικού ταμείου συντάξεων, και του Consiliul Concurenței (Συμβουλίου ανταγωνισμού), σχετικά με αίτημα ακυρώσεως αποφάσεως του εν λόγω συμβουλίου που επιβάλλει στην εταιρία αυτή πρόστιμο για τη συμμετοχή της σε συμφωνία αποσκοπούσα στον περιορισμό του ανταγωνισμού στην αγορά των ιδιωτικών ταμείων συντάξεων της Ρουμανίας.

Το νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 5 του νόμου 21/1996 περί ανταγωνισμού, όπως έχει τροποποιηθεί (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 240, της 3ης Απριλίου 2014, στο εξής: νόμος 21/1996), προβλέπει:

«1) Απαγορεύονται όλες οι συμπράξεις, ρητές ή σιωπηρές, μεταξύ επιχειρηματιών ή ενώσεων επιχειρηματιών, καθώς και όλες οι αποφάσεις που λαμβάνονται από ενώσεις επιχειρηματιών και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό, την παρεμπόδιση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στη ρουμανική αγορά ή σε τμήμα αυτής, και κυρίως αυτές που συνίστανται στην:

[...]

γ) κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού [...]».

4 Ο νόμος 411/2004 περί ιδιωτικών ταμείων συντάξεων, όπως τροποποιήθηκε (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 482, της 18ης Ιουλίου 2007, στο εξής: νόμος 411/2004), διέπει τη σύσταση, την οργάνωση, τη λειτουργία και την εποπτεία αυτών των συνταξιοδοτικών ταμείων. Η εγγραφή στα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων, όταν είναι υποχρεωτική, πραγματοποιείται υπό τον έλεγχο του Casa Națională de Pensii și alte Drepturi de Asigurări Sociale (εθνικό γραφείο συντάξεων και λοιπών δικαιωμάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, στο εξής: CNPAS).

5 Δυνάμει του νόμου 411/2004, 18 εταιρίες με αποκλειστικό αντικείμενο τη διαχείριση ιδιωτικών ταμείων συντάξεων αδειοδοτήθηκαν από την Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private (επιτροπή εποπτείας του καθεστώτος ιδιωτικού συνταξιοδοτικού συστήματος) κατά την περίοδο μεταξύ 25ης Ιουλίου 2007 και 9ης Οκτωβρίου 2007, κάθε μία δε από αυτές επιτρεπόταν να διαχειρίζεται μόνον ένα ιδιωτικό ταμείο συντάξεων στη Ρουμανία.

6 Το άρθρο 30 του νόμου 411/2004 ορίζει:

«1) Τα πρόσωπα ηλικίας έως 35 ετών [...], που καταβάλλουν εισφορές στο δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα, οφείλουν να εγγραφούν σε ιδιωτικό ταμείο συντάξεων.

[...]»

7 Το άρθρο 31 του νόμου αυτού ορίζει:

«Δεν επιτρέπεται η εγγραφή συγχρόνως σε περισσότερα ταμεία συντάξεων και κάθε πρόσωπο μπορεί να κατέχει μόνον ένα λογαριασμό στο ταμείο συντάξεων στο οποίο μετέχει [...]».

8 Το άρθρο 32 του εν λόγω νόμου προβλέπει:

«1) Ένα πρόσωπο αποκτά την ιδιότητα του μετέχοντος σε ταμείο συντάξεων με την υπογραφή ατομικής πράξεως εγγραφής, η οποία γίνεται με δική του πρωτοβουλία ή κατόπιν υπαγωγής του στο ταμείο από τον οργανισμό καταχωρίσεων.

2) Κατά την υπογραφή της πράξεως εγγραφής, οι μετέχοντες ενημερώνονται σχετικά με τις συνθήκες του ιδιωτικού συνταξιοδοτικού συστήματος, ιδίως όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών που μετέχουν στο εν λόγω σύστημα, τους οικονομικούς, τεχνικούς και λοιπούς κινδύνους, καθώς και τη φύση και την κατανομή των κινδύνων αυτών.

[...]»

9 Το άρθρο 33 του ίδιου νόμου ορίζει:

«1) Οι μη εγγραφέντες σε ένα από τα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία καθίσταται εκ του νόμου υποχρεωτική η εγγραφή κατανέμονται τυχαία από τον οργανισμό καταχωρίσεων σε ένα από τα ταμεία συντάξεων.

(2) Η τυχαία κατανομή πραγματοποιείται αναλόγως προς τον αριθμό των μετεχόντων στο ταμείο συντάξεων κατά την ημερομηνία της κατανομής.

[...]»

10 Το άρθρο 5 της αποφάσεως 18/2007 της επιτροπής εποπτείας του καθεστώτος ιδιωτικού συνταξιοδοτικού συστήματος, περί αρχικής εγγραφής και καταχωρίσεως των μετεχόντων στα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων, όπως τροποποιήθηκε (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 746, της 2ας Νοεμβρίου 2007, στο εξής: απόφαση 18/2007), προβλέπει:

«1) Ο μετέχων έχει δικαίωμα επιλογής του ιδιωτικού ταμείου συντάξεων.

2) Η εγγραφή σε ιδιωτικό ταμείο συντάξεων πραγματοποιείται με πρωτοβουλία του μετέχοντος ή κατόπιν τυχαίας κατανομής του από το CNPAS, στις περιπτώσεις που η εγγραφή σε ιδιωτικό ταμείο συντάξεων είναι υποχρεωτική.

[...]

6) Η διαδικασία αρχικής εγγραφής στα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων αρχίζει στις 17 Σεπτεμβρίου 2007 και ολοκληρώνεται στις 17 Ιανουαρίου 2008.»

11 Το άρθρο 21 της αποφάσεως 18/2007 ορίζει:

«1) Στην περίπτωση που, στο πλαίσιο των διμηνιαίων εκθέσεων, επισημανθεί, από έναν η περισσότερους διαχειριστές, πρόσωπο που έχει υπογράψει περισσότερες ατομικές πράξεις εγγραφής ή αν διαπιστωθεί ότι η πράξη εγγραφής του είχε επικυρωθεί προσωρινά στο πλαίσιο παλαιότερης διμηνιαίας εκθέσεως, το CNPAS καταχωρίζει το εν λόγω πρόσωπο στον ηλεκτρονικό πίνακα των διπλών εγγραφών.

(2) Το CNPAS διαβιβάζει τον ηλεκτρονικό πίνακα των διπλών εγγραφών στους διαχειριστές και στην επιτροπή εντός τριών εργάσιμων ημερών μετά την παραλαβή της διμηνιαίας εκθέσεως.

[...]»

12 Το άρθρο 23 της εν λόγω αποφάσεως ορίζει:

«[...]

(3) Εάν, κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της αρχικής εγγραφής, υπάρχουν στο CNPAS πρόσωπα που έχουν υπογράψει περισσότερες από μία ατομικές πράξεις εγγραφής, οι εγγραφές αυτές ορίζονται στο μητρώο μετεχόντων ως "άκυρες" και τα εν λόγω πρόσωπα κατανέμονται τυχαία σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού αυτού.»

13 Το άρθρο 29 της εν λόγω αποφάσεως ορίζει:

«Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας τυχαίας κατανομής, το CNPAS κηρύσσει έγκυρη την εγγραφή των προσώπων σε κάθε ιδιωτικό ταμείο συντάξεων και εισάγει τις πληροφορίες στο μητρώο μετεχόντων.»

14 Το άρθρο 30 της ίδιας αποφάσεως προβλέπει:

«1) Εντός προθεσμίας 5 εργάσιμων ημερών από την ημέρα κατά την οποία οι τυχαίως κατανεμηθέντες καταχωρίστηκαν στο μητρώο μετεχόντων, το CNPAS γνωστοποιεί σε καθέναν από τους διαχειριστές τον κατάλογο αυτών που κατανεμήθηκαν τυχαία και των οποίων η εγγραφή στο ιδιωτικό ταμείο συντάξεων κηρύχθηκε έγκυρη.

[...]»

15 Το άρθρο 31 της αποφάσεως 18/2007 ορίζει:

«Κάθε διαχειριστής στον οποίο το CNPAS κατένειμε τυχαία μετέχοντες οφείλει να γνωστοποιήσει σ' αυτούς, εντός 15 ημερολογιακών ημερών από την ημερομηνία της καταχωρίσεώς τους ως μετεχόντων σε ιδιωτικό ταμείο συντάξεων, την επωνυμία του ιδιωτικού ταμείου συντάξεων και το όνομα του διαχειριστή του.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

16 Η ING Pensii είναι εταιρία που ασκεί δραστηριότητα διαχειρίσεως ταμείου συντάξεων, μεταξύ άλλων, στην αγορά των υποχρεωτικών ιδιωτικών συντάξεων στη Ρουμανία. Υπό την ιδιότητά της αυτή, αποτέλεσε αντικείμενο έρευνας που διεξήγαγε το Consiliul Concurenței, όσον αφορά πιθανή παράβαση του άρθρου 5, παράγραφος 1, του νόμου 21/1996 και του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

17 Με την απόφαση 39/2010, της 7ης Σεπτεμβρίου 2010, το Consiliul Concurenței επέβαλε πρόστιμα σε δεκατέσσερις εταιρίες που διαχειρίζονται ιδιωτικά ταμεία συντάξεων, μεταξύ των οποίων και η ING Pensii, λόγω συμφωνιών που συνήψαν οι εταιρίες αυτές με σκοπό την κατανομή πελατών. Οι εν λόγω συμφωνίες αφορούσαν πρόσωπα που είχαν υπογράψει δύο πράξεις εγγραφής σε διαφορετικά ιδιωτικά ταμεία συντάξεων κατά την περίοδο της αρχικής εγγραφής στα ταμεία αυτά. Σύμφωνα με το Consiliul Concurenței, συνάπτοντας συμφωνίες τέτοιου είδους, τα συγκεκριμένα ταμεία συντάξεων κατένειμαν τα πρόσωπα αυτά (στο εξής: διπλές εγγραφές) κατ' ισομοιρίαν μεταξύ τους και, κατά τον τρόπο αυτό, προσπάθησαν να αποφύγουν την κατανομή τους από το CNPAS.

18 Στις 4 Οκτωβρίου 2010, ενώπιον του Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου), η ING Pensii ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως 39/2010, και, επικουρικώς, τη μερική ακύρωση αυτής της αποφάσεως, υπό τη μορφή μειώσεως του ποσού του προστίμου που της επιβλήθηκε. Η εν λόγω εταιρία προέβαλε ότι οι επίμαχες συμφωνίες δεν αντέβαιναν στο άρθρο 5, παράγραφος 1, του νόμου 21/1996 και ότι δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.

19 Η ING Pensii υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η κατανομή των μετεχόντων που είχαν καταχωριστεί ως διπλές εγγραφές δεν ανταποκρινόταν στην έννοια της «συμπράξεως». Έτσι, δεν διαπιστώθηκε κανένα αποτέλεσμα που να συνίσταται στον περιορισμό, στην παρεμπόδιση ή στη νόθευση του ανταγωνισμού στη ρουμανική αγορά ιδιωτικής διαχειρίσεως των υποχρεωτικών ιδιωτικών ταμείων συντάξεων ή σε ένα σημαντικό τμήμα της αγοράς αυτής. Η ING Pensii υπογράμμισε επίσης ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εν λόγω ταμείων συντάξεων δεν είχε εξαλειφθεί, καθώς αυτά τελούσαν σε σχέση ανταγωνισμού κατά την αρχική περίοδο εγγραφής.

20 Το Consiliul Concurenței παρατηρεί ότι, για να θεμελιωθεί ο αντίθετος προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρας των συμφωνιών που συνήφθησαν μεταξύ των συγκεκριμένων ταμείων συντάξεων, στα οποία συγκαταλέγεται και η ING Pensii, έπρεπε να ληφθούν υπόψη το νομικό πλαίσιο της συστάσεως και λειτουργίας της αγοράς ιδιωτικής διαχειρίσεως των υποχρεωτικών ταμείων συντάξεων, καθώς και οι ιδιαιτερότητες της αγοράς στο πλαίσιο της οποίας συνήφθησαν οι συμφωνίες αυτές.

21 Το Curtea de Apel București, με απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2012, απέρριψε την προσφυγή της ING Pensii. Η ING Pensii άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η επιλογή ενός αλγορίθμου υπολογισμού των διπλών εγγραφών διαφορετικού από αυτόν που προβλέπεται στην εφαρμοστέα ρύθμιση δεν συνιστούσε παράβαση του νόμου 21/1996, αλλά, στην πιο ακραία εκδοχή, παράβαση της ειδικής νομοθεσίας στον τομέα των υποχρεωτικών ιδιωτικών συντάξεων. Περαιτέρω, στον βαθμό που η επίμαχη συμφωνία αφορούσε μόνον την κατανομή των διπλών εγγραφών, δεν θα μπορούσε να έχει αντίκτυπο στον ανταγωνισμό στην επίμαχη αγορά, δεδομένου ότι οι διπλές εγγραφές, που αντιπροσώπευαν λιγότερο από το 1,5 % της αγοράς αυτής, δεν αποτελούσαν αντικείμενο ανταγωνισμού μεταξύ των ιδιωτικών ταμείων συντάξεων.

22 Η ING Pensii παρατήρησε επίσης, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ότι δεν είχε κανένα συμφέρον πρακτικής ή οικονομικής φύσεως για την ισομερή κατανομή των διπλών εγγραφών, δεδομένου ότι στις 15 Οκτωβρίου 2007 κατείχε ήδη το μεγαλύτερο μέρος της αγοράς. Εξάλλου, οι επίμαχες στην κύρια δίκη συμφωνίες είχαν θετικά αποτελέσματα, προάγοντας την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας εγγραφής στα υποχρεωτικά ιδιωτικά ταμεία συντάξεων, καθώς η επιλογή των μετεχόντων είχε περισσότερες πιθανότητες να γίνει σεβαστή σε σχέση με αυτό που ίσχυε σε περίπτωση τυχαίας κατανομής.

23 Η ING Pensii υποστήριξε τέλος ότι, εν προκειμένω, δεν αποδείχθηκε κανένα αποτέλεσμα στεγανοποιήσεως της εθνικής αγοράς των υποχρεωτικών ιδιωτικών ταμείων συντάξεων λόγω της επιλογής άλλου αλγορίθμου υπολογισμού των διπλών εγγραφών. Στην περίπτωση συμφωνιών που καλύπτουν ένα περιθωριακό ποσοστό της ρουμανικής αγοράς, είναι προφανές ότι τα αποτελέσματά τους, πραγματικά ή δυνητικά, είναι ασήμαντα και σε καμία περίπτωση δεν είναι ικανές να παραγάγουν αποτελέσματα στη συγκεκριμένη αγορά στο επίπεδο της Ένωσης.

24 Το Consiliul Concurenței ζήτησε την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως της ING Pensii, προβάλλοντας ότι οι συμφωνίες κατανομής των διπλών εγγραφών ήταν ικανές να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό στην αγορά των υποχρεωτικών ιδιωτικών ταμείων συντάξεων και, αυτές καθαυτές, είχαν αντικείμενο αντίθετο προς τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, η ικανότητα μιας συμφωνίας να παραγάγει αρνητικά αποτελέσματα και η διαπίστωση μιας παραβάσεως λόγω κατανομής των αγορών και των πηγών ανεφοδιασμού δεν εξαρτώνται από τον αριθμό των πράγματι κατανεμηθέντων πελατών, καθώς η πτυχή αυτή σχετίζεται με τα συγκεκριμένα αποτελέσματα μιας συμπράξεως.

25 Υπό τις συνθήκες αυτές το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Σε περίπτωση που υπάρχει πρακτική κατανομής πελατών, ασκεί ο συγκεκριμένος τελικός αριθμός πελατών επιρροή για να συναχθεί ότι πληρούται η προϋπόθεση σημαντικής στρεβλώσεως του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

26 Πρέπει να σημειωθεί, εισαγωγικά, ότι το αιτούν δικαστήριο θέτει το ερώτημα της σημασίας του αριθμού των προσώπων που αφορούν οι συμφωνίες κατανομής πελατών σε σχέση με τις προϋποθέσεις του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, κατά το οποίο μία σύμπραξη εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής όταν ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

27 Λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστάσεων της υποθέσεως της κύριας δίκης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι με το προδικαστικό ερώτημα ερωτάται εάν το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι συμφωνίες κατανομής πελατών όπως αυτές που συνήφθησαν μεταξύ των ιδιωτικών ταμείων συντάξεων στην υπόθεση της κύριας δίκης συνιστούν σύμπραξη με αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο, καθώς και εάν ο αριθμός των πελατών που αφορούν οι συμφωνίες αυτές ασκεί επιρροή υπό το πρίσμα της προϋποθέσεως σχετικά με τον περιορισμό του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

28 Πρέπει να υπομνησθεί, συναφώς, ότι, για να εμπίπτει μια συμφωνία, απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων ή εναρμονισμένη πρακτική στην απαγόρευση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να έχει «ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα» την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς.

29 Όσον αφορά τον διαχωρισμό μεταξύ εναρμονισμένων πρακτικών που έχουν αντίθετο προς τον ανταγωνισμό «αντικείμενο» και εναρμονισμένων πρακτικών που έχουν αντίθετο προς τον ανταγωνισμό «αποτέλεσμα», υπενθυμίζεται ότι οι πρακτικές αυτές δεν αποτελούν σωρευτικές προϋποθέσεις, αλλά διαζευκτικές.

30 Συγκεκριμένα, κατά νομολογία η οποία έχει καταστεί πάγια μετά την έκδοση της αποφάσεως LTM (56/65, EU:C:1966:38), ο διαζευκτικός χαρακτήρας των προϋποθέσεων αυτών, που εκφράζεται με τη χρήση του συνδέσμου «ή», επιβάλλει καταρχάς να εξεταστεί το αντικείμενο της συμφωνίας, λαμβανομένου υπόψη του οικονομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται. Ωστόσο, στην περίπτωση που από την ανάλυση του περιεχομένου της συμφωνίας δεν προκύψει ότι αυτή είναι αρκούντως επιζήμια για τον ανταγωνισμό, πρέπει να εξετάζονται τα αποτελέσματά της και, προκειμένου να απαγορευθεί η εφαρμογή της, πρέπει να συντρέχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι πράγματι ο ανταγωνισμός είτε παρεμποδίστηκε είτε περιορίστηκε είτε νοθεύθηκε αισθητά (βλ. αποφάσεις Beef Industry Development Society και Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, σκέψη 15, και T-Mobile Netherlands κ.λπ., C-8/08, EU:C:2009:343, σκέψη 28).

31 Όσον αφορά την έννοια του περιορισμού του ανταγωνισμού «λόγω του αντικειμένου», πρέπει να τονιστεί ότι ορισμένα είδη συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων είναι, ως εκ της φύσεώς τους, αρκούντως επιβλαβή για τον ανταγωνισμό ώστε να μην απαιτείται εξέταση των αποτελεσμάτων τους (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψεις 49 και 50 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

32 Συναφώς, από τη νομολογία προκύπτει ότι συνιστούν μορφές συμπαιγνίας ιδιαιτέρως επιζήμιες για τη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά οι συμφωνίες που έχουν, ως εκ της φύσεώς τους, για αντικείμενο την κατανομή της πελατείας για τις υπηρεσίες αυτές. Έτσι, οι συμφωνίες κατανομής της πελατείας εμπίπτουν προδήλως, όπως και οι συμφωνίες για τις τιμές, στην κατηγορία των πλέον σοβαρών περιορισμών του ανταγωνισμού (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Επιτροπή κατά Stichting Administratiekantoor Portielje, C-440/11 P, EU:C:2013:514, σκέψεις 95 και 111).

33 Το Δικαστήριο έχει επίσης υπογραμμίσει ότι, για την εκτίμηση του αν μια συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων ή μια απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά αυτά, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη το περιεχόμενο των διατάξεών της, οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει, καθώς και το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται. Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του πλαισίου αυτού, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η φύση των επηρεαζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών, καθώς και οι πραγματικές συνθήκες λειτουργίας και διαρθρώσεως της εν λόγω αγοράς ή των εν λόγω αγορών (βλ. απόφαση CB κατά Επιτροπής, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, σκέψη 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Κατά συνέπεια, προκειμένου να καθοριστεί αν, στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι επίμαχες πρακτικές μπορούσαν να συνιστούν περιορισμό του ανταγωνισμού «λόγω του αντικειμένου», πρέπει να εκτιμηθούν βάσει των ως άνω στοιχείων της νομολογίας.

35 Όσον αφορά, πρώτον, το περιεχόμενο της συμπράξεως της κύριας δίκης, δεν αμφισβητείται ότι η ING Pensii συνέπραξε με άλλες εταιρίες προκειμένου να κατανείμουν κατ' ισομοιρίαν απροσδιόριστο αριθμό ενδιαφερομένων, δηλαδή τις διπλές εγγραφές, μεταξύ των ιδιωτικών ταμείων συντάξεων που συμμετείχαν στις συμπράξεις αυτές.

36 Όπως διαπίστωσε το Consiliul Concurenței και όπως προκύπτει από τη δικογραφία που διαθέτει το Δικαστήριο, οι επίμαχες στην κύρια δίκη συμφωνίες σχεδιάστηκαν και συνήφθησαν πριν από την εφαρμογή της διαδικασίας εγγραφής των εν λόγω προσώπων σε ένα από τα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων. Οι εταιρίες αυτές είχαν πράγματι προβλέψει ότι πολλά πρόσωπα δεν θα ασφαλίζονταν μόνο σε ένα, αλλά σε περισσότερα συνταξιοδοτικά ταμεία.

37 Όσον αφορά, δεύτερον, τον επιδιωκόμενο από τα συγκεκριμένα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων σκοπό, πρέπει να τονιστεί ότι οι διμερείς συμφωνίες κατανομής διπλών εγγραφών αποσκοπούσαν στο να ασφαλιστούν τα εν λόγω πρόσωπα σε έναν περιορισμένο κύκλο ιδιωτικών ταμείων με τρόπο που αντίκειται στους εφαρμοστέους νομικούς κανόνες και, ως εκ τούτου, επί ζημία άλλων εταιριών που δραστηριοποιούνται στον επίμαχο στην κύρια δίκη οικονομικό τομέα.

38 Η διαπιστωθείσα σύμπραξη αποσκοπούσε επομένως στην ενίσχυση της θέσης στην επίμαχη αγορά καθενός από τα εν λόγω ιδιωτικά ταμεία συντάξεων σε σχέση με τη θέση των ανταγωνιστών τους που δεν συμμετείχαν στις εν λόγω συνεννοήσεις.

39 Επομένως, βάσει των εκτεθέντων ανωτέρω στη σκέψη 32 της παρούσας αποφάσεως, οι συμφωνίες αυτές επιδίωκαν σκοπό προδήλως αντίθετο με την ορθή λειτουργία του υπό κανονικές συνθήκες ανταγωνισμού.

40 Τρίτον, όσον αφορά το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι επίμαχες στην κύρια δίκη συμφωνίες, πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι η σύσταση της νέας αυτής αγοράς των υποχρεωτικών ιδιωτικών ταμείων συντάξεων υλοποιήθηκε σε σχετικά σύντομη περίοδο, δηλαδή εντός 4 μηνών, στο τέλος της οποίας παγιώθηκε το μερίδιο αγοράς κάθε διαχειριστή των ταμείων αυτών.

41 Παρατηρείται επίσης ότι η εθνική νομοθεσία είχε καταστήσει υποχρεωτική την εγγραφή των εν λόγω προσώπων σε ένα από τα 18 αδειοδοτημένα για τον σκοπό αυτό ιδιωτικά ταμεία συντάξεων και ότι η εγγραφή αυτή καθίστατο νομικώς έγκυρη μόνο μετά την καταχώρισή της στο CNPAS.

42 Εξάλλου, σύμφωνα πάντοτε με τη νομοθεσία αυτή, οι εγγραφές σε περισσότερους διαχειριστές ταμείων θεωρήθηκαν ως μη έγκυρες και έπρεπε να κατανεμηθούν μεταξύ των εν λόγω ταμείων κατά τρόπο ευθέως ανάλογο προς τον αριθμό των προσώπων των οποίων η εγγραφή επικυρώθηκε για κάθε ταμείο.

43 Περαιτέρω, η εν λόγω νομοθεσία προέβλεπε ότι όποιος είχε εγκύρως εγγραφεί σε ένα από τα αδειοδοτημένα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων δεν μπορούσε, λόγω του ότι θα επιβαρυνόταν με σημαντικά έξοδα, να τροποποιήσει την εγγραφή του πριν από την παρέλευση διετίας.

44 Τέλος, με τις συνεννοήσεις που οργάνωσαν, τα εν λόγω ιδιωτικά ταμεία συντάξεων σκοπίμως παρέκαμψαν τους νομικούς κανόνες που προέβλεπαν την ασφάλιση των διπλών εγγραφών κατόπιν παρεμβάσεως των αρμόδιων εθνικών αρχών και με τυχαία κατανομή τους.

45 Υπό τις συνθήκες αυτές, για την εκτίμηση του οικονομικού και νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η σύμπραξη, κατά τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να ληφθούν υπόψη η φύση των επηρεαζόμενων υπηρεσιών, καθώς και οι πραγματικές συνθήκες της λειτουργίας και της διαρθρώσεως της οικείας αγοράς.

46 Εν προκειμένω, η φύση της οικείας υπηρεσίας, που χαρακτηρίζεται κυρίως από την εκ του νόμου υποχρέωση εγγραφής σε ιδιωτικό ταμείο συντάξεων, καθορίστηκε από την εθνική νομοθεσία. Έτσι, το επίμαχο στην κύρια δίκη αντικείμενο της συμβάσεως ασφαλίσεως ήταν ευκόλως προσδιορίσιμο από τους δυνητικούς πελάτες, με αποτέλεσμα αυτοί να βρίσκονται ενώπιον έντονου ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων ιδιωτικών ταμείων συντάξεων που συμβλήθηκαν για να προσφέρουν το προϊόν αυτό.

47 Κατά συνέπεια, οι συνεννοήσεις που οργάνωναν τα ιδιωτικά ταμεία συντάξεων είχαν ως σκοπό να αποκτήσουν αυτά τη δυνατότητα να επηρεάσουν τη διάρθρωση και τις πραγματικές συνθήκες λειτουργίας της νέας αγοράς υποχρεωτικής ιδιωτικής ασφαλίσεως σε ένα κρίσιμο στάδιο του σχηματισμού της.

48 Τέλος, για να πληρούται η προϋπόθεση ότι η συμφωνία, κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, είναι απαραίτητο να πιθανολογείται με επαρκή βεβαιότητα, βάσει ενός συνόλου πραγματικών και νομικών στοιχείων, ότι η συμφωνία αυτή μπορεί να επηρεάσει, άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, τις ροές εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών, κατά τρόπο που θα μπορούσε να εμποδίσει την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον, πρέπει η επιρροή αυτή να μην είναι ασήμαντη (βλ. αποφάσεις Javico, C-306/96, EU:C:1998:173, σκέψη 16· Bagnasco κ.λπ., C-215/96 και C-216/96, EU:C:1999:12, σκέψη 47, καιώς και Dalmine κατά Επιτροπής, C-407/04 P, EU:C:2007:53, σκέψη 90).

49 Όσον αφορά την ικανότητα μιας συμπράξεως που εκτείνεται στο σύνολο του εδάφους ενός κράτους μέλους να επηρεάσει αισθητώς το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο, κατά πάγια νομολογία η σύμπραξη αυτή συνεπάγεται, ως εκ της φύσεώς της, την εδραίωση στεγανοποιήσεων εθνικού χαρακτήρα, εμποδίζοντας με τον τρόπο αυτό την οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδιώκει η Συνθήκη ΛΕΕ (βλ. αποφάσεις Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής, 8/72, EU:C:1972:84, σκέψη 29· Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-35/96, EU:C:1998:303, σκέψη 48, και Wouters κ.λπ., C-309/99, EU:C:2002:98, σκέψη 95).

50 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι οι επίμαχες υπηρεσίες ενδέχεται να είχαν διασυνοριακό χαρακτήρα, οπότε όσοι υπείχαν υποχρέωση εγγραφής σε ένα από τα αδειοδοτημένα ταμεία, καθώς και οι εργοδότες τους, μπορούσαν να είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη, και τα συσταθέντα στη Ρουμανία ταμεία συντάξεων μπορούσαν να ανήκουν σε εταιρίες εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη.

51 Συγκεκριμένα, μολονότι είναι αληθές ότι η πρόσβαση στη νέα αγορά υποχρεωτικών ιδιωτικών ταμείων συντάξεων περιοριζόταν μόνο στις συμβεβλημένες για τον σκοπό αυτόν εταιρίες στη Ρουμανία, η σύμπραξη περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη κατέστησε δυσχερέστερη τη διείσδυση στην αγορά της Ρουμανίας για τις εταιρίες που ήταν μεν εγκατεστημένες εκτός Ρουμανίας, αλλά επιθυμούσαν να παράσχουν υπηρεσίες στον οικείο οικονομικό τομέα.

52 Η κατάσταση αυτή πρέπει να θεωρηθεί ότι μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο στην εσωτερική αγορά της Ένωσης.

53 Κατά συνέπεια, οι επίμαχες στην κύρια δίκη συμφωνίες μπορούν να χαρακτηριστούν ως περιοριστικές του ανταγωνισμού λόγω του αντικειμένου τους, κατά την έννοια του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

54 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο αριθμός των πελατών που αφορούν συγκεκριμένα οι επίμαχες στην κύρια δίκη συμφωνίες κατανομής δεν ασκεί επιρροή προκειμένου να κριθεί αν υφίσταται περιορισμός του ανταγωνισμού.

55 Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 83 των προτάσεών του, το αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο μιας συμφωνίας κατανομής, και ειδικότερα η ικανότητα της εν λόγω συμφωνίας να παράγει αρνητικά αποτελέσματα στην αγορά, δεν θα μπορούσε να εξαρτάται από τον συγκεκριμένο αριθμό πελατών που πράγματι κατανεμήθηκαν, αλλά μόνον από τους όρους και τους αντικειμενικούς σκοπούς της συμφωνίας αυτής υπό το φως του οικονομικού και νομικού πλαισίου της συνάψεώς της.

56 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι συμφωνίες κατανομής πελατών όπως αυτές που συνήφθησαν μεταξύ των ιδιωτικών ταμείων συντάξεων στην υπόθεση της κύριας δίκης συνιστούν σύμπραξη με αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο, χωρίς ο αριθμός των πελατών που αφορούν οι συμφωνίες αυτές να ασκεί επιρροή για τους σκοπούς της εκτιμήσεως της προϋποθέσεως σχετικά με τον περιορισμό του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

Επί των δικαστικών εξόδων

57 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι συμφωνίες κατανομής πελατών όπως αυτές που συνήφθησαν μεταξύ των ιδιωτικών ταμείων συντάξεων στην υπόθεση της κύριας δίκης συνιστούν σύμπραξη με αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο, χωρίς ο αριθμός των πελατών που αφορούν οι συμφωνίες αυτές να ασκεί επιρροή για τους σκοπούς της εκτιμήσεως της προϋποθέσεως σχετικά με τον περιορισμό του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

(υπογραφές)